

meg. Nyilván mikrofonozási problémákat is mutat a hangzás kiegyenlítetlensége, mégis, a mű egységessége vész el ezáltal. Az APOLÓNHOZ-t az Új Zenei Stúdió egykori hangversenyein megszokott, lelkesültséggel átfűtött, korrekt előadásban ismerhetjük meg. A dalok szölistája, Luisa Castellani kifogástalan profizmussal alkalmazkodik a Jeney követte, elsősorban pontosságot követelő ideálokhoz, s ebben hangszeres partnerei egyenrangú társaivá válnak. Csupán a 12 DAL néhány darabjának a kottában előírtnál lényegesen lassabb megszólaltatása veszélyezteti a zenei folyamat létét.

Halász Péter

szENTKUTHY- KONFERENCIA

Egy egész délutánt betöltő Szentkuthy-konferencián vettünk részt február 17-én a budapesti Francia Intézetben, a Szentkuthy Miklós-alapítvány és a Francia Intézet közös rendezésében: francia és magyar előadók boncolgatták különböző szempontok szerint a konferencia témáját: SZÉLJEGYZETEK SZENTKUTHYHOZ, ANAKRONIZMUSOK ÉS SZEREPJÁTÁSOK SZENTKUTHY MIKLÓS ÉLETMŰVÉBEN.

A kilenc résztvevő között jó arányban oszlott meg az idősebb nemzedék képvisellete, azoké, akik fiatalokuk óta személyesen is ismerték az író, a fiatal kutatóké, akik komoly Szentkuthy-szakértőkké váltak az elmúlt tíztizenöt évben, és a francia kiadók, fordítók, kritikusok képvisellete.

A konferencia aktualitását az nyújtotta, hogy 1996-ban két újabb Szentkuthy-könyv jelent meg Párizsban francia nyelven, az egyik a Librairie José Corti gondozásában: az ÁGOSTON OLVASÁSA KÖZBEN esszénapló, a másik a Seuil kiadónál: a BURGUNDI KRÓNKA című történelmi regény.

Jean-Luc Soulé, a budapesti Francia Intézet igazgatója bevezetőjében elmondta, hogy 1988. június 2-án a budapesti Francia Intézet köszöntötte az akkor nyolcvan éves Szentkuthy Miklóst, a rajzaiból rendezett kiállítás

keretében, most pedig – és ezt, talán nem nagy túlzással, nevezhetjük a Szentkuthy-kollokvium második aktualitásának – Szentkuthy születése 90. évfordulójának (1998. június 2.) előzeteseként szintén a Francia Intézet rendez számára jelentős irodalmi összejevetelt.

Mennyiben jelentős? Szentkuthy sokoldalú életművéből igen sok szempontot választhattunk volna, de úgy gondoltuk, hogy a színház és az anakronizmus – érzelmekre hatóan és intellektuálisan is – a két legmozgalmasabb témakör. Az előadók ezt érdekes, új szempontok szerint fejtegették.

Fekete J. József Zomborban él, esszéista és újságíró. Szinte hihetetlen, de ő volt az első, aki esszékötetet publikált Szentkuthy Miklós műveivel kapcsolatos élményeiről (OLVASAT, 1986, Újvidék, OLVASAT II., 1993, Sombor). Ő indította a konferenciát: Szentkuthy számára oly fontos témáról, „*az élet legősibb princípiumáról*”, a színészetéről beszélt, és ehhez kapcsolódóan a haláltáncról, a bábszínházról, a dramaturgiává átélt epikáról, a totális színház látszatáról, a teatralitásról mint ösztönről, a divina és a humana kettős színpadáról, mindezt Szentkuthy életművéből gazdagon idézve.

Bálint Péter Debrecenben élő regényíró és esszéista doktori disszertációját Szentkuthy Miklósról írta 1993-ban, ezenkívül ARCOK ÉS ÁLARCOK című esszékötetében (1994) négy tanulmányt szentelt Szentkuthynak. Előadása, A HŐS ÉS ÁLARCA, nyomon követte a SZENT ORPHEUS BREVIÁRIUMA karneváli maszkabálok résztvevőinek jelmezeit és álarcait. Bálint Péter ezeket az álarcokat és jelmezeket próbálgatta – bőven idézve az írótól: hogyan tapadnak-szervülnek Szentkuthy Miklósról, mennyiben tekinthetők egyedinek, mennyiben másokra is illeszthetőeknek.

Konrád György szerint SZENTKUTHY CLOWN ÉS MISZTIKUS volt, és a modern magyar irodalomban ritkán fellelhető változottsággal élt e két véglet karakterjegyeivel.

Vincent Bardet, a párizsi Seuil irodalmi igazgatója mint a BURGUNDI KRÓNKA kiadója jött el Budapestre. E regény alapján az álarcok és az istenség, az erotikum és a misztikum témáját elemezte. „*A BURGUNDI KRÓNKA erotikával és harci szellemmel telített mű, mely a végső időkről formált szónoklatként is fel-*

fogható, vagy olyan látszólagos vígjáték, melyet maga az ördög vitt színmre.”

Alarcok. Somlyó György költő fiatalkora óta ismerte Szentkuthy Miklóst, több tanulmányt írt róla. 1988. július 16-án egy szép nyári délelőttöt töltöttek együtt az író lakásának erkélyén. Ez volt utolsó látogatása. Két nappal később Szentkuthy meghalt. Ezt az utolsó találkozást mesélte el a konferencián, egyrészt Szentkuthy saját portré-álarc-leírásait idézve, másrészt ezeket át- meg átszóve a saját maga által Szentkuthyról készített röpdálarccokkal, hozzáillesztve utolsó látogatásának, a számára felejthetetlen nyári délelőttnek különleges emlékpillanataihoz.

SENTEKUTHY, AVAGY A TÖBBÉRTELMŰSÉG DIADALA – ez volt a tárgya Bertrand Fillau-deau előadásának. Fillau-deau a párizsi Librairie José Corti igazgatója, két Szentkuthy-könyv kiadója (AZ EGYETLEN METAFORA FELÉ, ÁGOSTON OLVASÁSA KÖZBEN). AZ EGYETLEN METAFORA FELÉ alapján fejtegette az író valamiasait szándékos bizonytalanságairól, dilemmáiról és „meghatározatlanságairól” – a minden meghatározás elől kisikló Szentkuthy-Próteuszról és a nehézségeket velejéig átélő Szentkuthy-Sziszüphoszról. „*A többértelműség egészen a provokációig és az ironiáig is elmegy, ugyanakkor mély és paradox marad... Szentkuthy legnagyobb szerénysége mellett mértéktelen ambícióját mutatja az »egyetlen« jelző a címben, miközben láthatjuk, hogy könyvében minden többes számú! Íme, az első és utolsó többértelműség, mivel az »egyetlen« magában foglalja a többes számot és fordítva.*”

1987-ben készült egy riport Szentkuthyval: SENTEKUTHY MIKLÓS ÍRÓ ÉS KOMÉDIÁS címen közvetítette a Magyar Rádió. Nagy András regény- és drámaíró ennek a riportnak alapján végigjárta azt a sok-sok gócpontot, amely az író egész életét betöltötte. Nagy András felfogásában Szentkuthy kedvenc színházai közül a legkedvencebb nem a pol-

gári színház, bármilyen izgalmas legyen is az, hanem a mitikus gyökerekből kinövő archaikus színház volt: „*Két sajátosság hatott rendkívüli erővel Szentkuthyra: a színház ősi szakralitása és a színpad stilizált érzékisége.*”

A Párizsban élő Kassai György nyelvész-professzor és fordító oroszlánrészt vállalt Szentkuthy műveinek franciára való átültetésében: eddig négy művet fordított le Zéno Bianu francia költővel együttműködve. (A Phébus kiadónak a Szent ORPHEUS BREVIARIUMA első három kötetét, a Seuil kiadónak a BURGUNDI KRÓNIKÁ-t.) Kassai a konferencián Szentkuthy felsőfokairól és „hiperbolairól” beszélt, részletesen elemezve a hiperbola irodalmi jelentését, nevezetesen azt, hogy az nemcsak túlzás, hanem a végtelenbe irányuló nagyítások, a meggyőzés hatásos stilisztikai eszköze, maga a felsőfokú irodalom lényege, és ez milyen hőfokon, milyen magasságokban jelenik meg Szentkuthy stílusában.

Az utolsó előadó Patrick Quillier volt, a budapesti egyetemen a francia nyelv és irodalom professzora. Összefoglalta a konferencián elhangzott Szentkuthy-jellemzéseket, majd kifejtette saját Szentkuthy-portróját: mit jelent a *fül* számára a Szentkuthy-olvasás, ha lehet így nevezni: a hallás víziója.

Összefoglalva a konferencián elhangzott elemzéseket, Patrick Quillier azt mondta: „*A konferencia egyik közös gondolati magva a misztikum volt, a másik a próteuszi játékosság, az álarccokkal való bohócos szonglörködés az időtlenség, az anakronizmus színpadán. Szentkuthy káprázat- és paradoxonteremtő, hiperbola- és sokszólamúság-alkotó stílusa úgy gördült végig a konferencián, mint egy rondó, a »meghatározhatatlan« és az »aleatorikus« tánca, amelyben Sziszüphosz Próteusz lesz és fordítva, melyben hazugok és jósök verik a ritmust, ez a tánc anakronisztikus volt és karneváli, a legtisztább és legszínesebb gyönyörökkel teli irodalmi rondó.*”

Tompa Mária